

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 8, 2020 | 27.08.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.8.152](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.8.152)

УДК 330.46:338.1

*Д. А. Симоненко,
аспірант, Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ
ORCID ID: 0000-0002-1518-0476*

ІНФРАСТРУКТУРНІ ПРОЕКТИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ

*D. Symonenko
Postgraduate student, Berdyansk State Pedagogical University, Berdyansk*

INFRASTRUCTURE PROJECTS AS A BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF RESORT AND RECREATIONAL AREAS

Стаття присвячена вивченню актуальної проблеми впровадження інфраструктурних проектів та їх вплив на розвиток національного курортно-рекреаційних територій в умовах трансформаційної економіки. У дослідженні було проведено аналіз впливу туристичної галузі на ВВП світових країн та визначено який вплив має сфера послуг. На прикладі всесвітньо відомих курортів заходу та сходу, наочно показано, як за допомогою інфраструктурних проектів курортно-рекреаційна територія розвивається та стає популярнішою не тільки для місцевих жителів, а й для іноземних гостей, що дозволяє зміцненню економіки регіону. Теоретично обґрунтовано вплив інфраструктурних проектів, який дозволяє досліджувати розвиток курортно-рекреаційних систем в умовах сучасних змін. Було розглянуто політику держав стосовно розвитку курортно-рекреаційних територій, наочно підкреслено саме важливість розвитку інфраструктурних проектів.

The article is devoted to the study of the current problem of implementation of infrastructure projects and their impact on the development of national resort and recreational areas in a transformational economy. A comprehensive study of aspects of tourism is an urgent problem, which is due to its versatility and social significance. It can be argued that tourism has become one of the integral parts of human life in most countries, and is one of the most promising areas of socio-economic activity in the XXI century. It is also worth noting that tourism has become one of the largest export industries in the world and has become the most profitable sector of the world economy, which determines the relevance and practical significance of the problem and requires a comprehensive study. Today, the recreation resort for the world economy is not only a rapidly developing field, but also one of the most profitable areas of the economy. Most developed countries in their person have not only a good income in GDP, but also due to the attraction of tourists, infrastructure begins to grow rapidly and new jobs are created. The study analyzed the impact of the tourism industry on the GDP of world countries and identified the impact of services. On the example of world-famous resorts of the west and east, it is

clearly shown how with the help of infrastructure projects the resort and recreational area develops and becomes more popular not only for locals but also for foreign guests, which strengthens the region's economy. The influence of infrastructure projects is theoretically substantiated, which allows to study the development of resort and recreational systems in the conditions of modern changes. On the example of the state policy regarding the development of resort and recreational areas, the importance of the development of infrastructure projects is clearly emphasized. The study of the processes of development of resort and recreational systems and the impact of infrastructure projects on them allowed to obtain the following results the needs and demands of tourists are constantly growing, as well as the saturation of the tourist market puts before the tourist economy the need for constant search for new types of tourist products, the opening of new destinations, etc. Thus, it can be argued about the need to implement infrastructure projects for the development of tourism.

Ключові слова: *інфраструктурні проекти; курортно-рекреаційна територія; туризм; територіально-рекреаційна інфраструктура; туристична сфера; світовий туризм; ВВП.*

Keywords: *infrastructure projects; resort-recreational territory; tourism; territorial-recreational infrastructure; tourist sphere; world tourism; GDP.*

Вступ. Стан і проблеми розвитку вітчизняного туризму безпосередньо визначають на сучасному етапі та визначатимуть у майбутньому якість та рівень життя населення України.

Всебічне дослідження аспектів туризму є актуальною проблемою, яка зумовлена його багатогранністю та суспільною значущістю. Можна стверджувати, що туризм став однією із невід'ємних складових частин життєдіяльності людей у більшості країн світу, та є одним із найперспективніших напрямків соціально-економічної діяльності у XXI ст. Варто також зазначити, що туристична діяльність ввійшла до найбільших експортних галузей світу та стала найрентабельнішою галуззю світової економіки, що визначає актуальність і практичну значущість проблеми та потребує всебічного її вивчення.

Туризм, на сьогодні, є однією з тих сфер суспільної діяльності, що переживають справжній бум. Якщо, на початку 50-х років двадцятого століття, було у світі зареєстровано, лише 25 млн туристичних прибутків, то на початок 2020 року ця цифра виросла у декілька десятків раз. Серед чинників, що роблять можливими близькі та далекі подорожі, дослідники називають і розвиток різноманітних видів транспорту, і збільшення доходів та вільного часу споживачів, і підвищення культурного рівня населення та зростання його духовних потреб. Але для того, щоб змусити людей витратити свій час і кошти та долати, почасти, величезні відстані, місця, куди вони прагнуть потрапити, повинні володіти відповідними рекреаційно-туристичними ресурсами, здатними задовольнити потреби населення у відпочинку, реабілітації, набутті нового досвіду і вражень[1].

На сьогодні курорті рекреації для світової економіки – це не тільки сфера, що шаленими темпами розвивається, але й одна з найприбутковіших сфер господарства. Більшість розвинених країн в їх особі мають не лише гарний прибуток у ВВП, але і за рахунок залученню туристів починає стрімко рости інфраструктура та створюються нові робочі місця. Україна володіє потужним курортно-рекреаційним потенціалом, ефективне освоєння якого може забезпечити не лише повне задоволення потреб населення в рекреаційних послугах, але і принести реальну економічну вигоду. Тому рекреаційна сфера в процесі ринкової трансформації економіки повинна зайняти одне з провідних місць в структурі господарського комплексу [2, с. 201].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проаналізувавши наукові дослідження з окресленої тематики, можна стверджувати, що актуальність проблеми впливу інфраструктурних проектів на туристично-рекреаційну територію є значною. Сьогодні багато наукових досліджень з питань теорії і практики були присвячені проблемам інфраструктурні проекти в туристичному бізнесі. Науковий підхід у галузі теорії економіко-математичного моделювання та її застосуванні в реальній економіці а також дослідження економічних процесів в курортно-рекреаційній сфері у таких науковцях: З.Б. Амірзова М.М. Амірханова, Є.О. Єрохіної, К.О. Багриновського, Т. Ткаченко, В. Гаворецькі, Дж. Джафарі, П.В. Захарченко, Т.С. Клебанової, С. Янга та інших.

Не дивлячись на високу практичну значущість науковців, необхідно підкреслити, що деякі аспекти проблеми не достатньо вивчене, та потребує подальшого і глибшого дослідження. Особливої актуальності набувають задачі розробки та вдосконалення інструментальних засобів застосування інфраструктурних проектів для покращення діяльності курортно-рекреаційній сфері, тобто комплексу механізмів, моделей та технологій, за допомогою яких у реальному часі можливо розв'язувати виникаючі змінні задачі функціонування вітчизняних та іноземних курортно-рекреаційних територій.

Постановка проблеми. Слаборозвинена, а в ряді регіонів відсутня інфраструктура туристських об'єктів така реальія сучасних туристично-рекреаційних територій України. За роки незалежності, нажаль, наша країна не тільки не покращила туристичну інфраструктуру, але й із часом радянські проекти застаріли і їх треба модернізувати та робити конкурентоспроможними, але цього не відбулося. Більшість оздоровчого фонду України занедбано, вичерпано та знаходиться у дуже скрутному положенні.

Розвиток регіонального туризму в Україні знаходиться в тісному зв'язку з туристичною інфраструктурою, яка в свою чергу виступає або стримуючим фактором розвитку галузі, або визначає позитивну динаміку розвитку туристично-рекреаційної сфери. Разом з тим для більшості регіонів України інфраструктурні проблеми становляться основною причиною зниження конкурентних переваг території на ринку туристичних послуг.

Результати досліджень. Туризм та туристичний бізнес в останні декілька десятиліть стає однією з провідних та найбільш динамічних галузей світової економіки, яка позитивно впливає на всі сфери життя населення країн світу (політичне, економічне, культурне та соціальне). Для багатьох країн ця сфера є вагомим джерелом зростання ВВП, валютних надходжень до бюджету, зростання зайнятості та добробуту населення, підвищення культурного та духовного потенціалу.

Туризм – третя за величиною експортна категорія у світі після хімікатів і палива, і попереду автомобільної продукції та продуктів харчування (кінець 2019-поч. 2020) (див. рис.1). Вже дев'ятий рік поспіль сукупні експортні доходи від міжнародного туризму зростали швидше, ніж товарний експорт (починаючи з 2012 року) [3].

Рис. 1 Дохід від експорту за категоріями продукції, дані на кінець 2019 р. – поч. 2020 (млрд дол. США)

Для того, щоб зрозуміти наскільки важливий розвиток туристичної галузі, розглянемо економіку найрозвиненіших країн світу 2019-2020 роках за даними ООН (див табл.1).

Таблиця 1.
Рейтинг економік світу в 2019-2020 за даними ООН

Рейтинг	Економіка	
	Увесь світ	ВВП (\$ млн)
	Увесь світ	85,804,390.60
1	Сполучені Штати Америки	20,494,100.00
2	Китай	13,608,151.86
3	Японія	4,970,915.56
4	Німеччина	3,996,759.29
5	Великобританія	2,825,207.95
6	Франція	2,777,535.24
7	Індія	2,726,322.62
8	Італія	2,073,901.99
9	Бразилія	1,868,626.09
10	Канада	1,712,510.03
-	-	-
59	Україна	130,832.37

Найстабільніша економіка у світі, як ми бачимо з таблиці, належить США, вона утримує свої провідну позиції вже понад 100 років. Всебічно розвинена економічна політика базується на банківській системі, найбільшій фондовій біржі, передових технологіях в області ІТ, туризму і сільському господарстві, яке не позбавлене інноваційних рішень і прогресу. Туризм у 2019 році генерував 10,4% світового ВВП, або \$ 3,3 трлн. Частка США і Китаю в цій сумі сумарно склала 35,2% (див. рис. 2).

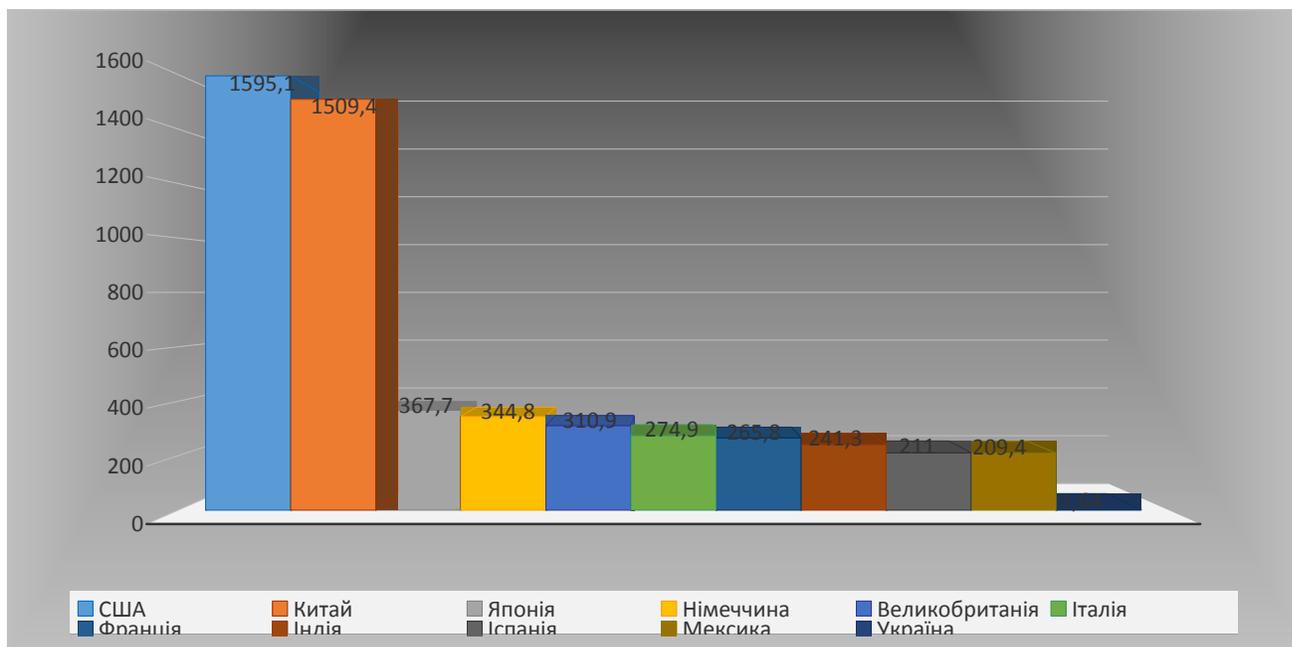

Рис 2 Загальний внесок туризму у ВВП в 2019 році, млрд. дол.

Туристична галузь з кожним роком займає все більш вагомe місце у світовому господарстві. Аналізуючи данні, ми бачимо, що на 2019 рік у Сполучених Штатах Америки в туристичній галузі зайнято 9.2% працездатного населення (майже 13,5 тис. чол., тобто кожен 11-й що працює), внесок у ВВП США складає майже 8% [3].

Китайський туристичний ринок – один із самих молодих у світі. Не дивлячись на те, що його історія налічує, лише четверть століття, прогнози розвитку туристичної галузі найперспективніші на сьогоднішній час. Початок туризму в Китаї приходить на 50-ті роки XX століття, але справжній прорив приходить на 1978 рік. На сьогоднішній день Китай займає високі рейтинги у світовій туристичній галузі, у 2019 році Китай посів 4 місце за кількістю відвідуваних країн світу (67.5 млн) та 2 місце за кількістю виїзного туризму.

Туристична сфера економіки принесла Китаю у 2019 році 5,97 трлн юанів (882 млрд), що на 10,5% більше, ніж у 2018 році, повідомили в Міністерстві культури й туризму Китаю, згідно з попередніми даними, сфера внутрішнього туризму в Китаї в цілому внесла 9,94 трлн юанів в ВВП Китаю у 2019 році або 11% від ВВП. Туристичний сектор країни в даний час забезпечує населення 79,9 млн робочих місць або 10.3% від загальної кількості зайнятого населення.

Згідно з даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), у 2019 році було скоєно 1,5 млрд міжнародних туристичних поїздок. Кількість міжнародних туристичних поїздок збільшилася на 4%, повідомляє АТОР. Лідером світового туризму як і раніше залишається Франція. Країна прийняла 90,2 млн відвідувачів, що на 800 000 більше, ніж у 2018 році. За даними 2019 року 9,5% від загального ВВП Франції припадає на туристичну галузь [3].

Розглянемо одну з країн колишнього Радянського Союзу, яка зараз, без сумнівно має швидкий темп розвитку країни, відносно інших побратимів (СРСП), та туристична галузь не оминула цю тенденції. Після розпаду СРСП, доля туризму в економіці складала лише 3.9 % ВВП, то за останні роки ця цифра виросла майже вдвічі до 8% (кінець 2019 року), за останній рік ця цифра виросла на 0,7% (у порівнянні з 2018 р.). Фактична затятість населення Естонії у туристичній галузі склала 13,3%. Також слід відзначити, що країна займає 16 місце по ВВП серед членів країн Європейського Союзу, обійшовши Литву та Латвію. Естонія має дуже потужний сектор інформаційних технологій (ІТ), які вдало використовуються у туристичній галузі, слід відзначити що Естонія є передовою країною Європи з точки зору електронної влади.

За останні п'ятнадцять років галузь туризму сформувалася й отримала визнання як одна з найбільших у світі сфер діяльності з надання послуг.

До економічних функцій туризму, в першу чергу відносяться економічні вигоди, які він надає. Туризм стимулює розвиток елементів інфраструктури - готелів, ресторанів, підприємств торгівлі тощо. Він зумовлює збільшення дохідної частини бюджету шляхом податків, які можуть бути прямими (плата за візу, митний збір) або непрямыми (збільшення заробітної плати робітників спричинює збільшення сум прибуткового податку, що сплачується ними в бюджет). Крім цього, туризм має широкі можливості для залучення іноземної валюти і різного роду інвестицій. Не менш важливою економічною функцією туризму є диверсифікації економіки, утворюючи

галузі, які обслуговують індустрію туризму, забезпечує зростання доходів населення та підвищення рівня добробуту нації [4, с.281].

Також вплив туризму на економічний розвиток виявляється в підвищенні ділової активності та розширенні виробництва товарів і послуг в результаті збільшення платоспроможного попиту коштом іноземних та місцевих екскурсантів. З економічної точки зору привабливість туризму як галузі, що надає послуги, полягає в вищій окупності вкладених коштів та отриманні доходу у вільно конвертованій валюті. У багатьох країнах туризм входить в першу трійку провідних галузей держави, розвивається швидкими темпами й відіграє важливе соціальне й економічне значення, оскільки він:

- збільшує місцеві доходи;
- створює нові робочі місця;
- розвиває всі галузі, пов'язані з виробництвом туристичних послуг;
- розвиває соціальну і виробничу інфраструктуру в туристичних центрах;
- активізує діяльність народних промислів і розвиток культури та сприяє їм;
- забезпечує зростання рівня життя місцевого населення;
- збільшує валютні надходження.

Розглянемо необхідність та важливість впровадження інфраструктурних проектів на прикладі одного з популярних курортів Китаю (на 5-ому місці серед відвідування іноземцями та на 4-ому місці серед місцевого населення) – Ханчжоу Чжицзян. Це місто до 1982 року мало виключно промислове спрямування, але за роки існування потерпало від багатьох криз, виходячи з якої економіка «будувалася з нуля». Після того, як в 1982 році Ханчжоу був визначений як один з ключових національних туристичних міст, у ньому почало швидко розвиватися третинний сектор економіки, особливо туризм. Минуло десять років і Ханчжоу Чжицзян був офіційно проголошений на Державній раді КНР. Саме ця подія дала потужний потік інвестицій в інфраструктуру міста та регіону. За 6 років був побудований найбільший залізничний вокзал у Північно-Східному Китаї, який був у 5 разів більше попереднього, та мав стратегічне значення на Шанхайському залізничному маршруті. На початку 2000-го року в м. Ханчжоу був відкритий внутрішній аеропорт, а за 4 роки він став міжнародним - відкривши півтора десятки авіасполучень за межами Китайської Народної Республіки [5].

Для залучення більших інвестицій в місто та регіон у 2000-ому році було відновлено щорічну виставку West Lake International Expo (більше 70 років вона не проводилася, з 1929р.). Загалом, за перші чотири роки на West Lake було проведено близько 245 виставок, конференцій, фестивалів та інших проектів. У ярмарку взяли участь понад 31 мільйон туристів та місцевого населення. Завдяки цьому товарообіг перевищив 41,8 мільярда юанів, внутрішні інвестиції склали 38 мільярдів юанів, були залучені іноземні інвестиції - 3,16 мільярда доларів США.

На початок 2016 року ВВП Ханчжоу складало 110.5 млрд юаней, цей показник порівняно з минулорічним виріс на 9.5%. Таким чином, місто посіло 10-те місце серед країни по ВВП. На кінець 2019-го року 70% ВВП Ханчжоу складав приватний сектор, здебільш зайнятий у третинному секторі економіки.

Місцева влада не збирається зменшувати оберти розвитку міста та регіону. Щороку поліпшується інфраструктура міста, будуючи нові та модернізуючи старі маршрути (автобусні, метро, міжміський транспорт та залізничне сполучення). 28 листопада 2014 року система громадського велосипедного обслуговування Ханчжоу була удостоєна «Міжнародної премії в області інновацій в місті Гуанчжоу» (доречі, на даний момент є однією з найбільших громадських велосипедних систем в світі) [5].

Зараз на останньому етапі будівництва Olympic Sports Expo City він має спортивні споруди, такі як головний стадіон, спортивний басейн, тенісний центр, а також комплексний навчальний зал. Він буде основним місцем проведення Азіатських ігор у 2022 році.

Ханчжоу - це не тільки один із найкращих туристичних міст Китаю. Він є одним із історичних та культурних міст Китаю й одна з восьми стародавніх столиць. Більшість мальовничих місць в міській зоні Ханчжоу взяли політику безкоштовного проїзду, створюючи модель китайського туристичного міста одночасно залучаючи велику кількість туристів з усього світу. У лютому 2017 року Ханчжоу був названий «Кращим туристичним містом Китаю» Національної туристичної адміністрацією та Всесвітньою туристською організацією ООН.

Одним з яскравих прикладів застосування інфраструктурних проектів є Куршевель. Колись на цьому місці було лише пасовище, але так було до 1942 року, коли Генеральна рада Савої вирішила зробити найпопулярніший гірськолижний курорт на всіх Альпах. Будівництво грандіозного проекту треба було розпочинати з нуля, за ідеєю архітектора, майбутній курорт повинен відповідати двом критеріям:

- дозволити лижників швидко знайти себе в гірськолижному районі, для чого було прийнято рішення про будівництво житла відразу з схилів.

- стежки повинні були сходитися в одному місці, що стало жвавим центром курорту, що межує з зоною катання на лижах, де туристи, як на лижах, так і пішки, могли розслабитися і насолодитися відпочинком в горах.

Так був створений курорт нового типу, у який відразу закохалися багато лижників із усього світу, завдяки зручності і продуманій інфраструктурі (доказом успіху проекту було те, що в 60-х роках план благоустрою Куршевель став активно копіюватися в гірськолижних курортів по всій Європі).

Для більшої популяризації курорту у 1961 році було прийнято рішення за кошти Державного бюджету, комуна Савої будує місцевий аеропорт – Куршевель Альтипорт (гірський аеродром). Менше ніж за рік, він прийняв перший регулярний рейс із Парижа, на сьогодні в цей аеропорт курсують щоденно рейси зі столиці, та 5 міжнародних літаків.

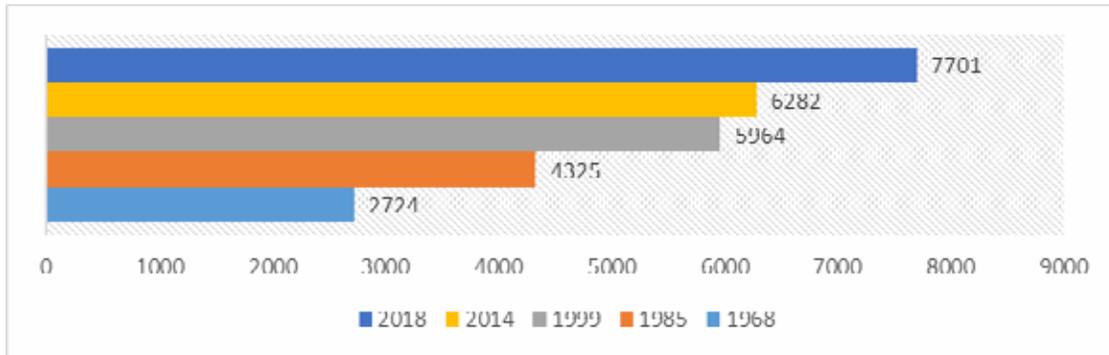

Рис. 3 Зміна кількості місць розміщення в курорті Куршевель з 1968 -2018 рр.

У 1992 році Франція приймає свої треті Зимові Олімпійські Ігри, і влада вирішила не оминати цю подію комуна Савої, зокрема Куршевель, на якому було побудовано 3 об'єкти для проведення ігор. На той час було вирішено владою Франції запустити швидкісні поїзди з сусідніх країн, які після завершення ігор, не були припинені, а курсують по сьогоднішній день.

На рис. 3 ми бачимо як змінювалась динаміка росту місць розміщення в Куршевелі. Аналізуючи ці данні, можна зробити висновок, що популяризація та інфраструктурні покращення зробили великий поштовх, для розвитку туристичної діяльності.

За останніми даними 90% ВВП курорту Куршевель складає частка торгівля, транспорту та сфері послуг (кінець 2019-го року). Також слід відзначити, що кількість іноземних туристів за останні 15 років змінилася, якщо на 2002 кількість іноземців які відвідали Куршевель складала 42%, то на початок 2019 року ця цифра складала 59%. Цей показник перш, за все свідчить про високий рівень курорту, та його міжнародне признание [6].

Можна зробити висновок, що сьогодні в Куршевелі живе дух розвитку та інновації, курорт не зупиняється на досягнутому. Прагнення до інновацій і досконалості проявляється в обладнанні курорту, покращенні інфраструктури та сфері готельних послуг і гастрономії.

Висновки. Дослідження процесів розвитку курортно-рекреаційних систем та вплив на них інфраструктурних проектів дозволило отримати наступні результати:

постійно потреби та запити туристів зростають, а також насиченість туристичного ринку ставлять перед туристичним господарством необхідність постійного пошуку нових видів туристичної продукції, відкриття нових напрямків і т.п. Отже, можна стверджувати про необхідність впровадження інфраструктурних проектів для розвитку туристичної сфери.

інфраструктурні проекти в сфері туризму мають високу суспільну значущість, а саме сприяють подоланню фактору сезонності, сталого розвитку туризму, поліпшення зайнятості населення та ін. За даними Всесвітньої туристичної організації на одного туриста в середньому приходиться 11 робочих місць, що, безсумнівно, говорить про високу соціальну значущість туристичної сфери.

проаналізовано теоретико-методологічний підхід, який дає змогу досліджувати розвиток курортно-рекреаційних систем в сучасних умовах. У його основу покладений сценарій впровадження інфраструктурних проектів для розвитку туристично-рекреаційних територій та застосування економіко-математичного моделювання економічних процесів, для підвищення ефективності туристичної сфери.

Література.

1. Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства: навчальний посібник / Н.О. Алешугіна, О.В. Барановська, М.О. Барановський, О.О. Зеленська, І.В. Смаль, І.М. Філоненко. – Чернігів: Вид-во ЧНТУ. 2017 – 492 с.
2. Инфраструктура туризма и гостеприимства: учебное пособие /Амирова З.Б. – Из-во МГАВТ. 2014 – 511 с.
3. Статистика UNWTO [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.unwto.org/index.php>
4. Захарченко П.В. Модели экономики курортно-рекреационных систем / П.В. Захарченко. – Бердянск: Издательство Ткачук, 2010. – 392 с.
5. Статистична інформація м. Ханчжоу [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hangzhou.gov.cn/>
6. Офіційний сайт курорту «Куршевель» [Електронний ресурс]. – Режим доступа: www.courchevel.com

References.

1. Aleshugina, N.O. Baranovs'ka, O.V. Baranovs'kij, M.O. Zelens'ka, O.O. Smal', I.V. and Filonenko, I.M. (2017), *Rekreacijno-turistichni resursi Ukraïni z osnovami turistichnogo resursoznavstva: navchal'nij posibnik* [Recreational and tourist resources of Ukraine with the basics of tourist resource science], CHNTU, Chernigiv, Ukraine.
2. Amirova, Z.B (2014), *Infrastruktura turizma i gostepriimstva: uchebnoe posobie* [Tourism and hospitality infrastructure], MGAVT, Moscow, Russiya.
3. UNWTO (2020), "Statistics", available at: <http://www.unwto.org/index.php> (Accessed 10 Aug 2020).
4. Zaharchenko, P.V. (2010), *Modeli jekonomiki kurortno-rekreacionnyh sistem* [Models of economy of the resort-recreation systems], Izdatel'stvo Tkachuk, Berdjansk, Ukraine.
5. Hangzhou (2020), "Statistical information", <http://www.hangzhou.gov.cn/> (Accessed 10 Aug 2020).
6. Official site of the resort "Courchevel" (2020), www.courchevel.com (Accessed 10 Aug 2020).

Стаття надійшла до редакції 12.08.2020 р.